

Інверсія як прояв граматичних та стилістичних потенцій порядку слів в англійській мові.

Мета: проаналізувати переклад випадків інверсії в англійській мові засобами детального аналізу речення.

Значна частина досліджень, присвячених сучасному мовознавству, відзначає важливу синтаксичну роль порядку слів, особливо щодо використання аналітичних та флективних мов. (Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода; Долинина И.Б. Систематический анализ предложения; Серков И.Н. Синтаксические единицы в семантическом аспекте). Оскільки, англійська мова є аналітичною, то їй притаманна відома ригідність порядку слів. В українській мові відношення між словами визначаються граматичними флексіями, при цьому порядок слів не відіграє великої ролі, так як його зміна не призводить до докорінної зміни змісту речення (Менделєєв відкрив періодичний закон. Періодичний закон відкрив Менделєєв). В англійській мові, як відомо, викривлення змісту відбувається за елементарної перестановки підмета і додатка. Найбільш вживаним випадком відступу від звичайного порядку членів речення є перестановка місця підмета і присудка, тобто зворотній порядок слів, або інверсія: *Did you lend him money?* – Ви *позичали* йому грошей?

Інверсія (від лат. – перевертання) – стилістична фігура, побудована на порушенні того порядку слів у реченні, який здається нормованим, звичайним. Питання про порядок слів тісно пов'язане з актуальним членуванням речення. Теоретичне обґрунтування ця проблема знайшла у роботах Блоха Н.Я. Теоретическая грамматика английского языка; Шевякової В.Е. Современный английский язык: порядок слов, актуальное членение, интонация; Кварцхави М.И. Стилистические функции порядка слов в английском предложении та ін.

Інверсія може бути повною та частковою. В англійській розмовній мові останній тип є частотнішим (*Is it true?*). Розрізняють граматичну та стилістичну інверсію. Граматична інверсія має місце в таких випадках: 1) питальні речення (*Where does she live?*); 2) речення зі вставним *there* (*There are dances every Friday night at the community centre*); 3) спонукальні речення, котрі виражають побажання (*Long live our country!*); 4) наказові речення заперечного значення з підметом, вираженим займенником (*Don't you listen to him!*); 5) речення нереальної умови, коли сполучник *if* опускається (за звичай в офіційному стилі: *Should anything happen, inform us*); 6) речення, котрі вводяться *so* чи *neither*, які супроводжує допоміжне чи модальне дієслово (*He doesn't know what to do. Neither do I*).

Грамматична інверсія є нормою в інтерогативах. Кожне питання спрямоване на виявлення одного з членів очікуваної відповіді-судження. Ставлячи питання, мовець повинен вказати предмет думки-мови – те, відносно чого він запитує, тобто вказати суб'єкт (тему) очікуваного відповідного судження. Інверсія не слугує виділенню реми питання в англійській мові. Тим паче, що інвертованим у ньому виявляється не основне, а лише десемантизоване допоміжне дієслово, а підмет, головна частина присудка та інші члени речення зберігають прямий порядок слів.

У випадку дієслівної інверсії у питальних реченнях дієслово-присудок стоїть у позиції перед підметом, але традиційний порядок членів речення зберігається при перекладі (*Can you imagine it?*). Інверсія має місце в інтерогативах зі вставним *there*, коли дієслово-присудок стоїть у позиції перед *there*, а після вставного слова розташовується й підмет (*Are there many observation stations in this country?*).

Перекладач має бути особливо уважним при перекладі конструкції останнього типу, оскільки переклад *В цій країні багато метеорологічних станцій?* не є конкретним, так як співвідноситься з питанням про чітко визначену кількість метеорологічних станцій в цій країні. Тож граматично достовірний переклад буде стосуватися кількості метеорологічних станцій в країні взагалі і звучатиме наступним чином: *Чи багато метеорологічних станцій в цій країні?*

Інверсія прямого додатку має місце у питальному реченні, якщо питальне слово пов'язане з прямим додатком або його визначенням. У такому випадку прямий додаток стоїть у позиції біля питального слова, тобто перед присудком: *What readings did the ammeter show?* – Які показники дав амперметр?; *Whose permission did he receive?* – Чий дозвіл він отримав? Характерним є те, що при перекладі на українську мову порядок членів речення, звичайно, є прямим (підмет – присудок), хоча головні члени речення можуть варіювати своє розташування, при цьому основний смисл речення втрачено не буде.

Цікавий випадок інверсії у питальному реченні можна проілюструвати прикладом: *Inside was a microscope?*, де впадає в очі порушений властивий імперативу порядок членів речення. В даному випадку має місце стилістична інверсія. Справа в тому, що подібна конструкція характерна більше для усного мовлення, де чимала роль відводиться інтонації. При перекладі подібних речень важливо зберегти порушений (для англійського інтерогатива) порядок слів: обставина місця – присудок – підмет, який є досить типовим для українського питального речення. Відповідно до цього переклад має бути таким: *Всередині був мікроскоп?*

Яскраво виражена питальна форма речення з інверсією свідчить про те, що таке речення виражає лише питання без елементів ствердження або припущення. Таким чином, речення з граматичною інверсією вживається

тоді, коли особа, що запитує, не припускає, як йдуть справи, котра з двох відповідей (стверджувальна чи заперечна) більш вірогідна.

Навпаки, питальні речення зі стилістичною інверсією (You are ready?) вживається тоді, коли в ході бесіди або під час розвитку подій виявляються нові деталі, факти, котрі розширюють знання мовця та дають йому підстави припустити, як йдуть справи, котра з двох можливих відповідей більше вірогідна. У цьому випадку особа, що запитує, більш розраховує на стверджувальну відповідь.

Стилістично релевантна трансформація порядку слів поширюється на випадки стилістичної інверсії. Не кожна перестановка елементів речення відповідає певному стилістичному завданню, оскільки порядок слів крім стилістичної виконує ще й граматичну функцію. Між ними існує принципова різниця, так як граматична трансформація порядку слів призводить до зміни в самій структурі речення, тоді як стилістична функція надструктурна.

Отже, інверсія є проявом як стилістичних, так і граматичних можливостей порядку слів в англійській мові.